

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 3. štev. 572 - Cena 6 Hr - 4 jugolire - 2.50 din

Poština plačana v gotovini
Spedizione in abbon. postale

TRST torek, 22. aprila 1947

UREDNIŠTVO in UPRAVA, PIAZZA GOLDONI št. 1 - k
Tel. st.: Ur. 93806, 93808 Upr. 93807. Rokopis se ne vračajo

V nedeljo je bil v dvorani prosvetne društva «Skamperle» pri Sv. Ivanu izredni občni zbor Slovenske prosvetne zveze. Pri Sv. Ivanu zato, ker tajanstvo SPZ kljub vsem prisjanjem in intervencijam od prisotnih oblasti ni moglo za ta kulturni dogodek dobiti primernje dvoranje v središču mesta. Toda kljub neprimerljivemu zunanjemu okviru sta se občni zbor in sledče ustavnovo zborovanje Slovensko-hrvatske prosvetne zveze spremvala v veliko manifestacijo slovenske kulture na tržaškem ozemlju.

Na predverje se je vršila predkonference, na kateri so delegati razpravljali o raznih podrobnostih, da ne bi z njimi ovirali poteka glavnega zborovanja.

Kraljev občni zbor SPZ je postal

kot je v ugovor tudi podprt

predsednik tov. Roman Pahor

potrebe zaradi dolge mirovne po-

gotobe, ki deli Slovensko Primorje

in Istro na več delov.

Zaradi tega je bilo tudi prosvetno življenje organizirano na novih temeljih in ga prilagoditi novim razmerjam. Na

občni zbor je pršala stevilna dele-

gačica iz onega dela hrvatske Istre,

ki bo po mirovni pogobi prišel pod

STO. Z džuritvijo slovenskih in

hrvatskih prosvetnih društev na

STO-ju je nastala nova prosvetna

organizacija, ki bo vodila in pred-

stavljal kulturno življenje Slova-

nov na Tržaškem ozemlju.

Po ugodnih besedah tovarša

predsednika in enognitnem mol-

ku v počasnosti padlih partizanov

in nemudan premilne prosvetne de-

lavke Marice Terčič, so gorovili

predstavnik italijanskega Centra di

Cultura tov. Petronio, predstavnik

zveze slovenskih prosvetnih dru-

štev in Gorici tov. Nanut in lastop-

kov hrvatskega podstavca iz Sv.

Bogov. Mišurac, ki se je v prvi vrsti

zahvalil za topli sprejem, ki so ga

podaril skupno delo, ki čaka-

na Slovensko in Hrvate na STO-ju v

obrambi njihovih nacionalnih pra-

Blagajniško poročilo je podal tov.

Marc, niskar je spregovoril tov.

Preš, tajnik SPZ. Njegovo iz-

črno poročilo priča na

izvedbo.

Dosledna narodnostna enakopravnost in priznanje samobitno-

USTANOVNO ZBOROVANJE Slovensko-hrvatske prosvetne zveze

Slovensko-hrvatska prosvetna zveza, ki združuje 81 slovenskih in hrvatskih prosvetnih društva in usmerja prosvetno življenje slovenskega in hrvatskega prebivalstva na STO-ju, izjavlja ob svoji ustanovitvi:

Predstojniščaletna fašistična strahovlada je ćopalna slovensko in hrvatsko ljudstvo tega ozemlja vseh najosmornjejših državljanskih v slovenščini pravico, ćopalna je njegovega visoko razvitega solstva, uničila je njegove kulturne in gospodarske organizacije, počivala je na razlastila njegove prosvetne domove, pregnala slovensko besedo celo iz cerkva, zatrla je slovensko in hrvatsko narodno in kulturno življenje ter sistematično raznoredovala slovensko in hrvatsko ljudstvo.

Najosmornjejša načela demokracije in pravicičnosti terjajo, da se te krivice popravijo.

Zato zahteva SHPZ, da se slovenskemu in hrvatskemu ljudstvu vse use, kar mu je bilo na takratnem koli način iztrgan. Omogoči naj se mu, da v načrtu temu dočrti tisto stopnjo razvoja, ki bi jo bilo brez nasilnega posega inšezma iz lastnih si doseglo, obenem pa naj se mu dajo vsi pogoji za nadaljnji nemoteni in uspešni kulturni in gospodarski razvoj.

Dejanska izvedba že uzaknjene popolne narodnosti in kulturne enakopravnosti je najboljše jamstvo za uresničenje teh pravic in hkrati ena največjih moralnih dolžnosti bodoče uprave STO-ja. To lahko zagotovi edinočno resnično demokratična vlada, ki bo sestavljena po volji ljudstva in ki bo delovala v

zgodnjem.

V skladu z načetom popolne enakopravnosti italijanske in slovenske kulture ima slovensko in hrvatsko prebivalstvo pravico do vseh sol, ki jih potrebuje. Vsi vsegač ustanove, tudi otroške vrtec in dijakske domove, naj vzdruži država, da bo šolanje počivalo na dostopno, najširšem sklopu. Zato bodi šolanje v okviru osmetske šolske obveznosti brezplačno, torej tudi v nižji srednji šoli, ki naj pravljiva mladino na študij v višji razred srednjih šol na način na stroških sol. Tačno bodo izginele nižje stroškovne sole, ki so ostale delovnemu ljudstvu pot do izobraževanja. Raven izobraževanje se bo s tem dignila. Nižja srednja šola naj ima glavni podparek na realnih predmetih.

Ministrstvo za prosveto načrtuje novo italijansko in slovensko oddelek, ki popolnoma samostojno vodita prosveto svojih narodnosti skupin. Zahtevamo demokratizacijo solstva, zato naj se izvede temeljni dejavnostni program v ponovni epuraciji učiteljstva. Kot sredstvo demokratičnega sodelovanja med starši in šolo naj se pri vsaki soli izvoli roditeljski svet.

Dosledna narodnostna enakopravnost in priznanje samobitno-

sti in samostojnosti kulture vseh narodnosti na STO-ju mora biti temelj vsega delovanja za dve splošne kulturne ravne ljudstva. Uprava našega ozemlja je dolžna z vsemi sredstvi podpirati plemenita stremljenja ljudstva po kulturnem uveljavljanju in višji stopnji izobraževanja. Ker so kulturna sredica vseh treh narodnosti, ki žive na tem ozemlju, izven meja STO-ja, imajo naravno pravico do povezovanja z vsem kulturnim življenjem svojih matičnih narodnosti.

Prvi pogoj za uspešen napredek ljudske prosvete med Slovenci in Hrvati na STO-ju je vzpostavitev onih materialnih osnov, ki so si jih sami ustvarili, a jih je fašizem unčil (prosvetni domovi, knjižnice, dvorane, itd.). To pravico, za katere uresničenje se je naše ljudstvo tako junaško borilo in jo nenehno podpira, mu je sedanja oblast dosledno kratila z nerazumevanjem, zazdevanje in celo nasprotovanjem. Skrajni Marij, odbornik prof. Kosovel Jože, Bidovec Stane, Rupena Majda in Hreščak Dušan; nadalje Presl Miro, ki načelnik odseka za ljudsko prosveto, Drago Pahor za žalstvo in dr. Bartol za znanost in umetnost.

Nadzorni odbor sestavlja: dr. Ferfolja, Boris Race, Pero Perič, Zoran Čok in Ljudevit Taybar; razsodilci pa Zorko Jelinčič, dr. Jože Dekleva, dr. Marc Rudi, Korenka Ivan in dr. Angel Kukanja.

Bartol je v svojem govoru prikazal načelno položaj na logi, na kateri je odgovorne oblasti s takim postopanjem prenehajo. Uresničenje teh pravic bo merilo demokratičnosti vsake uprave na našem ozemljju.

Načelo enakopravnosti in priznanje samobitnosti slovenske in hrvatske kulture pa zahteva se posebej omogočenje takih pogodb, ki bodo zagotovili neoviran razvoj do najširšej stopnje znanosti in umetnosti. Resničen razvoj znanosti je nemogoč brez široko zaznavane narodne in študijske knjižnice, ki mora odgovarjati vsem zahtevam sodobne znanstvene ustanove. Ravno tako imamo pravico do vseh onih znanstvenih institucij, ki so potrebne za razvoj slovenske in hrvatske znanosti.

Ponovno podarjamo upravljene zahteve, da se dajo Slovenskemu narodnemu gledališču vse pogoje za njegov umetniški razvoj in izpolnjevanje njegovega kulturnega poslanstva. Državna oblast mora v prvi vrsti poskrbeti, da prejme stalno slovensko gledališče lasten dom na nadomestilo za Narodni dom, ki ga je fašistični bes uničil.

Naše ljudstvo potrebuje prav tako vse ostale umetnostne ustanove za razvoj leposlovne, gledališke, glasbenine in likovne umetnosti.

Uspešno delovanje za razvoj prosvete med najširšimi stopnjami znanosti in umetnosti ni mogoč brez pravega kulturnega sredista, brez lastnega kulturnega doma. Poudarjamo, da smo nekoč tak kulturni dom že imeli v svojem lastnem Narodnem domu, ki smo si ga zgradili z lastnim sredstvom. Uprava, ki nam bo dala nov kulturni dom, bo sam povprašila nezaščiteni križivo, ki bo nad nam zagrešil fašizem.

Hrvat je načelno priznanje za razvoj slovenske in hrvatske prosvetne zveze v ponovni epuraciji učiteljstva in bo začela vse svoje sile za njihovo celotno uresničenje.

Odbor SHPZ — od leve na desno: Dušan Hreščak, tajnik dr. Peterlin, Danilo Turk-Joco, predsednik dr. Bartol, prof. Mišurac, prof. Kosovel, dr. Budal, Miro Presl, Marij Kocjančič, Drago Pahor, Pero Perič.

Inih društvih. Teh tečajev je 47, učencev pa je 1337. Med najuspešnejšimi tečaji je brez dvoma tečaj v državu Projsek-Kontovelj, ki ga je bilo treba razdeliti v štiri paralelni razred. ZVU nam ovrva delo s tem, da nam odvzema pravico poučevanja v prostoru naših slovenskih šol. SPZ je izdala Slovensko slovenc in berili, ki bo izberen na prepoznejmo za našo tečajne.

V zadnjem času pričaja SPZ po načelu prosvetnih društvin kinematografske predstave, ki so vedno dobro obiskane. Dosedaj je bilo 34 takih predstav.

SPZ je organizirala načrtno delo v treh mesecih. Večina društva je izvršila minimalni načrt, nekatera pa so načrti tudi prekoračila in dosegla lepo uspehe. Da poveže delo prosvetnih društev po terenu, je zveza organizirala prosvetne konferenčne v Domu, Sežani, Nabrežini, na Općini in Sv. Ivanu. Treba je bilo postaviti koordinacijske odbore, ki naj bi vzpostavili delo prosvetnih društev. Na prosvetnih konferenčnih se razpravljajo, da se pridružijo tudi o uspehih načrtnega dela, o smernicah prosvetnih društv, o enakopravnosti slovenskega jezika in o večernih tečajih.

Sledila je diskusija, nato pa je predstavnik France Presse objavil v državu Novare od včeraj v stavki. V Turinu so občinski uradniki za eno uro zapustili delo in sklenili, da bodo do tistih zasedanjih vredno boljši.

V Rimu organizirajo brezposelnici spredevi v manifestaciji pred poslancev za pokrajinsko skupščino, ki bo izvršila oblasti v tem pokrajini. Ta skupščina bo imela zelo široko podoblast. Za njeno ustanovitev se je vladala odločila sproči groženjem separatistov, ki so se okreplili s pomočjo zavezniških okupacijskih oblasti. Za volitev se je vršila velika kampanja in predloženih je bilo okoli 20 list. Komunisti so se zdržali v skupščini bloku, močne pozicije pa imajo tudi desničarski.

Politični deflacije in znižanje cen, ki je do Gasperija vnašla napovedoval pretekli mesec, ni rodila rezultatov, ki so jih prizakovani. Nasprotno se je cena kruha in mleka še bolj zvišala. Blaga, ki mu je vlažna dočakala, je bila dočakana ceno, drugačne dne, niti bilo načrti na trgu.

Stavka sledi stavki. Tako je na prvi občinskih projektih v pokrajini Novare od včeraj v stavki. V Turinu so občinski uradniki za eno uro zapustili delo in sklenili, da bodo do tistih zasedanjih vredno boljši.

V Rimu organizirajo brezposelnici spredevi v manifestaciji pred poslancev za pokrajinsko skupščino, ki bo izvršila oblasti v tem pokrajini. Incidenti zadnjih dveh dni, ko je skupščina načrti zasedanja minister grof Sforza, so značili. V poslovni svetu pa hromi boj boj, ki bo izvršila oblasti v tem pokrajini. Komunisti so se zdržali v skupščini bloku, močne pozicije pa imajo tudi desničarski.

Spomniti se je treba, da je v Rimu dočakana ceno navodila.

Volitev na Siciliji — Palermo, 21. (ATI-AFP) — Volitev za sicilijansko pokrajinsko skupščino so se vršili brez incidentov. Stevilo volivcev je v nekem krajšem doseglo 77% vpisanih volivcev. Delni rezultati bodo znani še v ponedeljek zvečer. Oktobrskih volitev se je bilo udeležilo samo 30% upravljencev.

De Gasperi želi Ameriko v Sredozemlju — London, 21. (ATI-BBC) — Iz Rima poročajo, da je De Gasperi označil aktivno sodelovanje v Sredozemski in evropski politiki kot »jamstvo proti nevarnostim, ki jih je bilo vredno obiskati v sredozemskih strankah. Spomniti se je, da predstavnik glav veliko nevarnosti za italijansko demokracijo ter izrazil upanje, da ameriška pomoci ne bo prisa prepozno. De Gasperi je menil, da je konstancija labko ratificirala mirovno pogodbo, ko bo Italija dobila zatočiščo za tujo pomoci, ki naj omogoči izpolnitve težkih gospodarskih pogojev.

Italijanska delegacija v ZDA — Rim, 21. (ATI-AFP) — 8. maja bo odpovedana v ZDA Italijanska delegacija, ki jo vodi Lombardo Razgrajev. Razgrajev bo z ameriško vlado

PRVI MAJ

velika manifestacija za zmago demokracije in za neodvisnost

Prvi praznujemo 1. maj v novih prilikah. STO je postal dejstvo in mi smo se morali radi ali neradi spropijaziti s tem. Ni nam pa vseeno, kako bomo živelii na STO-ju. Od aktivnosti naprednih množic je odvisno: ali bo zmaga demokracija in bomo ostali neodvisni, ali pa bo imperializem s pomočjo domačih klišje daje izkoristil. Zato pomeni 1. maj v teh novih prilikah aktivizacijo najširših množic STO-ja, ki bodo manfestirale na dan za zmago demokracije in za svobodo.

Z vse predprizpare dokazujejo, da je ljudstvo pravilno razume, da vse predprizpare dobiti vrednost prvomajskoga praznika, ker v prizpare sodelujejo najširši sloj. Tisti, ki ne bodo televidali, ne udeležujejo masovnih sestankov, pevskih in drugih vaj. Zlasti po Velikem je fizično delo oživelo.

Cimboli se bliža 1. maj, tembolj skrbno se pripravlja. Vsakdo čuti odgovornost, da bo doprinesel svoj del k proslavi tega ljudskega praznika.

Ali bo res Nabrežinski okraj najbol

